

И. Е. Винокуров олобун тihэх сылларыгар

• ТӨРӨӨБҮТЭ 100 СЫЛЫН КӨРСӨ •

Кириин тыл кэриэтэ И. Е. Винокуров мин бастаан хаһан көрбүтүм туһунан кылгас ахтыы өнорор буоллахпына ман-нык:

Мин эдэр сааспар Илья Егоровичи чу-гастан 1950 сыллаахха саас Нам селоту-гар, оччолорго санга тутулан бүтэн, дьэн-дэйн турар, сымала сытынан, сибнэһэй салгынынан дьыгыгар оройуоннаабы культура дьэнигэр көрбүтүм. Ити сыл III Ыгырыылаах ССРС Верховнай Советын быыбарыгар Илья Егоровичи Нам оройуонун быыбардааччылары эмне де-путатка кандидатынан туруорбут этилэр. Онон кини быыбар иннинээби быыбар-дааччыларын кытары көрсүһэ тахсыбыт этэ. Кизэ 7 чааска (чыыһылатын өйдөө-бөтүм), 1950 с. кулун тутар ыйга бы-һыылаах этэ, бырааһынныктыы, араас лозуннарыннан, былаахтарынан кизэргэ-тиллибит кулууп сценатыгар кыһыл су-куна сабыылаах остуол тардыллыбыт этэ. Саалаа үөрбүт-көппүт сирэйдээх-харахтаах кырдыабыстын-эдердини кини тобус толору этэ. Президиум остуолугар уонча кини кириэн олорууларын бары туран эрэн ытыс таһынытынан көрүстү-бүт. Кинилэр ортолоругар халын собус көбүстээх, саар тэгил орто унуохтаах, муннун аннынан кыра «тор» курдук хара бытыктаах кини баара, кини инники ха-ман кириэн остуол ханас уһугар олобу-га. Оно саалаа олоорор дьон «ити Илья Егорович кэлэн олоордо» диин сибигинэ-һэн кэпсэтэллэрин иһиттим. Кини кэн-ниттэн ССКП РК I секретара П. М. Ба-

рашков, райсовет председателэ А. Н. Ильин, комсомол райкомун I секретара Е. Н. Васильева, Ленскэй сельсовет пред-седателэ И. И. Рехлясов уонна производ-ство бастыгынара, Якутскайтан предста-витель И. Е. Винокуров итэбэллээх киһи-тэ баалара. Үөрүүлээх муньабы сель-совет председателэ т. Рехлясов аспыта, онтон итэбэллээх киһи Илья Егорович олобун, үлэтин-хамнаһын туһунан кэпсэ-битэ. Онтон утуу-субуу хас да киһи Илья Егорович кандидатуратын өйөөн тыл эп-питтэрэ. Түмүккэ Илья Егорович Нам оройуонун быыбардааччылары кинини ССРС Верховнай Советыгар депутатка кандидатынан туруоран үрдүк итэбэли биэрбиттэрин иһин махтанан баран, дой-ду (ССРС), Саха Республикатын эконо-мической балаһыанньаларын, инники со-руктарын тустарынан кылгас-кылгастык лоп-бааччы быһаарталаан билиһиннэр-тээбитэ. Кырдык, Аба дойдуну көмүс-күүр Улуу сэрин кэннинээби дойду айгы-раабыт экономикатын чөлүгэр түһэригэ, ордук: промышленноска, тутууга, тыа ха-һаайыстыбатын салааларыгар уонна но-руот үөрэбиринтигэр, доруобуйа харыс-табылын, культура эйгэтигэр турар кэс-киллээх былааннарын билиһиннэрбитэ. Муньах бүтүүтүгэр быыбардааччыларга Ыгырыы сурук ылынан куоластаатыбыт.

Үөрүүлээх муньах кэнниттэн биһиги, комсомолстар, «Өстөөхтөр» диин босту-пуопканы туруорбуппут. Онтон кэлиң-бирдэ Дьоккуускайга 1952 с. партийнай активка ыраахтан эрэ көрбүттээхпин.

бэйэтин кытта кэлсибит нуучча киһити таһаар-быт этэ. Одоо нэһилиэк-тэри и тутууга үлэлиир баҕалаах дьоннору хо-муттарай абадан, мун-нахтаан 15-тии киһи-лээх түөрт биригээдени тэрийбитэ Балартан бири биригээдээ биригээди-ринэн Соловьев Илья Петрович (билигин Нам селотугар олоор, пен-сионер), иккискэ Румин Кирилл Петрович, үһүс-кэ Дягилев Егор Петро-вич, төрдүскэ Иванов Василий диин дьоннор таһыллан үлэлиибиттэр.

Бу муньабынан аан бастаан мөлөх доруобу-йалаах уонна тулаайах оҥолору иитэр-үөрэтэр сыаллаах «Лесной ос-куоланы» Даадарга (Нам с.) тутарга быһаарбыт-тар.

Илья Петрович Соло-вьев кэпсиринин, ол са-бана тутууга трактор, массына, «Дружба» эр-бин суох кэмнэр көлөнөн тизлэн Кэңкэмбэ тах-сан сааскы сылырбаа аҕылаака, тутууга сөл буолар маһы тала сыл-дьан бэйэлэрэ кэрдэн, бысталаан утары атынан, оҥуһуан собуостан киллэрэн бастаах тутуу салааһыныгар тутуу-буттар. Оччотообуга пи-лорама суох, бэрэбинэни эргитэ сылдьан барытын сүгэнэн суоруллара, үө-һээ-аллараа туран икки киһи «поперечнай» эрби-нэ муоста уонна урут маһын хайталлара уо-на иккилии буолан кы-наттаах устурүүһунан устурүүстүүлара. Бу сыл сайын Илья Егоров-ич Өлүөхүмэттэн элбэх бэрэбинэни уһааттаран абадан Хамабатта Доло-хонотугар сүөкээбиттэрэ. Онон, билигингэ НПУ миэстэтигэр, аан бастаан «Лесной оскуола» тутуу-та сааламмыта. Ону ту-тууга Илья Егорович бири Беломестный Сте-пан Павлович диин нууч-ча киһити бу оскуола тутуутугар прорабынан таһаарбыта. Бу бэйэтин идэтин үчүгэйдик билэр улахан ирдэбиллээх киһи этэ диир Соловьев Кини салааттынан түөртүү квартиралаах үс олоор дьэни, икки оҥолор оло-ро уопсай дьэлиэрин, үөрэнэр дьэ корпуһун, остолобуойу, таһас суу-бар, мастерской уонна котельнай тутуллубуттар.

Оройуон киһингэр — Намга 1952 сыллаахха умайыт кулууп онугар олох аҕыах ый иһигэр И. Е. Винокуров үбү, матырыаалын булан көмөлөһөн, сага кулууп дьэиэтэ тутуллубута (би-лигин РДК). Кини ту-руорсуутунан, салаат-тынан былааннанан Нам селотугар билигин М. Аммосов уулуссага ту-рар иккилии кварти-ралаах 4 дьэ, аллараа хо-тоолго (билигин саҥа таас оскуола таһынаа-ры) 12-лии квартиралаах ик-килии этээстээх икки бастаах дьэлиэри, түб-бөһүндэ дьэлиэрин тут-тартабыта. Оройуонга бастаах икки этээстээх таас оскуола тутулуу-тун туруорсан бырайы-аҕын көмүскэһитэ уонна харчытын быһаарсыбыта.

Оройуон киһингэр бар-быт тутуулары ытыыга сунньу Румин Кирилл Петрович, Дягилев Егор Петрович, Иванов Васи-лий биригээдэлэрэ үлэ-лэбииттэрэ, бастаахы прорабынан Максимов Афа-насий Иосифович, Мос-квитин Гаврил Дмитрие-вич үлэлиибиттэрэ.

Бу биригээдэлэр со-рохторо I Хомуһаахха иккилии этээстээх бириэ

12, иккиһэ 16 кварти-ралаах, оттон төрдүс бири-гээдэ Бөтүһү оскуола, Хатырыкка олоорор дьэ-лэри тутууга эмиэ үлэ-лэбииттэрэ — диир И. П. Соловьев кэпсир.

Илья Егорович Вино-куров урут 1939—1943 сыллардаахха Саха АССР СНК солбуйар председателинэн Аба дойдуну немецкэй фа-шизмтан көмүскүүр сэрии сылларыгар, 1943—46 сс. Министрлер Сэбиэттэрин председателинэн, 1946—1951 сс. ССКП Саха уо-балаастаахы комитетын бастаах секретарынан үлэлиир да кэмнэригэр бэйэтин республикатын нуруотун хаһаайыстыба-тын промышленноһын, тутуутун, тыатын хаһа-йыстыбатын научнай-тех-ническэй өттүнэн, Саха дьонун социальнай-куль-турнай олоҕо сайдыыты-гар өрүүтүн ахсаабат кыһамнытын уурбута.

Илья Егорович олобун тihэх кэмнэригэр диири, ити курдук, бэйэтин тө-рөөбүт оройуонун кытта сибээһин быспатаа, ки-ни экономика, культу-рата сайдарын туһугар, дьонун-сэргэтин олоҕо байылыат, культурнай буоларын, кэлэр кэскилэ, ыччата үрдүк культу-ралаах, үөрэхтээх, үлэһит дьон буолалларын туһу-гар сибээһин ыһыктыба-ка барбыта. «Якутстрой» трест 1957 сыллаах тох-сунньу ый 5 күнүгэр 23 №-дээх бирикээһигэр су-руллубут.

«Винокуров И. Е. ис-ключен из списков работ-ников треста «Якутстрой» в связи со смертью. Ис-ключен из списка как на-чальник СМУ-2» — диир.

«Исключен из списков как начальник СМУ-2». Ол гынан баран кини ай-махтарын, табаарыста-рын, бири дойдулаахта-рын ортолоругар кинилэр ыраас дууһаларыгар ки-ни өрүү баар! Илья Его-рович олоор, үлэлээн ааспыт үтүөкүннээх оло-бун туһуһулаа, кини тө-рөөбүт, үөскээбит дойду-тугар — Саха тын сир-гэр уонна оройуонугар, кини дьонно дьоллоох, кө-нүл, сайдыылаах олоххо олоролорун туһугар бэ-йэтин дьылбатын Комму-нистической партия идея-ларын кытта ыкса сибээс-тээн, кини еһүнэн-санаа-тынан салайтаран аан бастаан тус бэйэти эт-нэн-хаанынан билбит баайдарын батталын ута-ры гражданской сэриигэ саа тутан утары охсус-пут, онтон Советскай бы-лааһы тутуспут кэрэ-бэ-лиэ суолаһиһа, памят-никтара буоланнар, кини туттартаабыт оскуола-ра, кулууптара, олоор дьэлиэрэ о.д.а. элбэхтэр.

Олор көдүөнэттэн кө-дүөнэ дьыһыттыа чизэ-ни коммунист салайаач-чы-тэрийбээччи табаарыс Винокуров Илья Егоров-ич сырдык аатын сүтэ-риэхтэрэ суоҕа, кини аа-тынан хойут да киз тут-та туруохтара диин эрэ-нэбит.

Т. ЗАМЯТИН,
Нам оройуоннаабы
СҮВ советын предсе-дателян солбуйааччы,
Нам оройуонун бочуоттаах
гражданина.

И. Е. Винокуров Эн-сизли хочотугар, Нам улууһугар төрөөбүт-үөскээбит, дьон-сэргэ үрдүк ытыктабы-лын, убаастабылын ыл-быт, улуу дьоннортон биридэстэрин быһыты-нан эдэр оҥо эрлэхпит-тэн истэр буолан улахан-нык сүгүрүйэр киһибит буолар. М. К. Аммосов кытта Илья Егорович аатынан эмне сокуоннай-дык кизэ туттабыт. Ки-нилер Саха нуруотун, бэ-йэлэрин төрөөбүт-үөскээ-бит сирдэрэ чэриин сай-дарын иһин киллэрбит улахан кылаастарын кэ-лэр да өттүгэр эдэр кө-дүөнэ ыччаттарбыт таба-тык өйдүөхтэрэ уонна үрдүктүк сымалыахтара диин эрэннэри бабарыл-лар.

Илья Егорович Вино-куров революционнай, советскай-партийнай, үр-дүкү салайар үлэлэргэ үлэлибит кэмнэрин, ки-ни быһытынан майгы-тын-сигилиитин, эйэһини, киһи туһугар, кини кы-һалбатыгар кыһамны-лааһын, аһыннаһын туе-тарынан биригэ үлэлэ-бит дьоннору, табаарыс-тара, ученайдар, исто-риктар, журналистар, су-руйааччылар: В. А. Про-тодьаконов (Кулантай), А. О. Баширов, И. И. Ба-рашков, Н. С. Яковлев, В. Варламов, Е. Алек-сеев, Д. И. Винокуров у.д.а. балаача киэҥник сырдаттылар уонна өссө да сырдаталара буолуо!

Мин бу ыстатыйабар, Илья Егорович 1952 сыл-лаабы атырдыах ыйыгар «Республикада идеологи-ческай үлэ турта уонна сорута» диин боллуроос-ка буолбут ССКП Саха уобалаастаахы комитетын айданыах В. Пленуму-гар Г. И. Башарин «Са-ха үс ресалиһа — сырда-тааччыта» диин үлэтин дүүлэһин түмүгэр, пар-тийнай үлэтигэр сокуон-

найа суох туоратыллан баран, «алын» үлэ-рэ СМУ-2 диин тутуу тэри-лтигэр үлэлибит кэмит-тэн баар матырыаал-ларга уонна оччолорго үлэлибит дьон ахтыла-рыгар олобуран, кини олобун тihэх кэмнэринэ-э-би тутууга үлэтин туһу-нан кылгастык сырда-тыах этим. Бу туһунан билигингэ ханна да ула-ханнык сырдаттыла илик.

Сотурутабыта мизэ, И. Е. Винокуровы кыта-ры биригэ тутууга үлэ-лэбит, билигин Якутскай куоракка олоор пенсионер, аҕыс уончагыгар чу-гастаан эрэр ытык кыр-дыаҕас (бэйэтин туһунан тугу да суруйбатах, ула-хан сэмэй киһи быһыы-лаах!) Д. М. Силантьев мин көрдөһүүбүнэн, ити тэрилтэ архыыбыттан хас да докумуоннары ус-тан ыппыт.

Бастаахтынан, Саха АССР Министрлэрин Сэ-биэтин председателэ В. Протодьяконов, Саха АССР Министрлэрин Сэ-биэтин дьыалаба управ-ляющаа Г. Аржаков илии баттаһыныах 1952 с. ахсынны 23 күн-нээх, 918 №-дээх Саха АССР Министрлэрин Сэ-биэтин уурааба. Онон этиллэр: «Назначить тов. Винокурову Илью Егоровича управляющим Якут-ским трестом «Сельстрой» управления сельского и колхозного строитель-ства при Совете Минис-тров ЯАССР».

Иккиннинэн, бу уураах-ха олобуран Саха АССР Министрлэрин Сэбиэтин тыа сиригэр уонна кол-хозтар тутууларыгар управ-лениятын начальнига М. Малыгин 1952 с. ах-сынны ый 23 күнүнээби, 3 №-дээх бирикээһинэн И. Е. Винокуров «Якут-сельстрой» трест управ-ляющаабын дуоһунаһыгар аанар.

Үсүһүнэн, Илья Его-

рович Винокуров М. Н. Малыгин кытта 1953 с. тохсунньу ый 1 к. 1956 с. тохсунньу ый 1 к. диири а. э. үс сылга биригэ үлэ-лииргэ оҥоробут «Тру-довой дуоҕабдарга» (1953 с. 02. 20 к. оҥо-һуллубут).

Төрдүһүнэн, 1955 с. ахсынны ый 9 к. 39 №-дээх бирикээһинэн Мос-кваттан «Госпландельстрой» начальнига Биглер илии баттаһыныах бирикээ-һинэн И. Е. Винокуров «Якутстрой» трест тыа хаһаайыстыбатын тутуу-тунан дьарыктанар ТМУ начальнигынан аанар.

Ити курдук Илья Его-рович 1952 с. тыа сир-гэр колхознай тутууга «Сельстрой» трест управ-ляющаабынан аанатта да улахан болломтотун тыа сиригэр тутууну ы-тарга оһыттаах, дьобур-лаах уонна билилээх кадрдары уонна тутууну ытарга наадалаах тех-никаны, матырыаалы, обсерудованины булууга элбэх сыратын биэрбитэ. Москванан, Краснояр-скайынан хаастыта эмэ командировкаларга сыд-дытаалабыта. Кини бу үлэтигэр ССРС НА дьыһ-нээх чилиэн-корреспонде-на, академик Ефим Льво-вич Жоринский, оччотоо-бу «Якутстрой» начальни-га Григорий Пискун диин үрдүк билилээх специа-листар улахан көмө буол-буттара. Е. Л. Жоринс-кай Якутскайга — Ирбэт тоҥго элбэх этээстээх дьэлиэри тутуулары бас-тааһын саҥалаабыт ки-һинэн буолар. Ол иһин кини аатын билигин Якут-скай куорат бири уулус-сата сүгэр.

Онон Илья Егорович оччотоогу саха тыатын сирин дарахан олобун, дьэ-чот, культура объек-тара тийибтэрин, оччо-тоогу колхозтар произ-водственной тутуулары куһаҕанын бэркэ билэр

буолан, саамай кылаа-бынай сыалынан тыа си-рин тутуутун сэргэһи-тэргэ, түргэтэргэ уонна оччотоогу олох ирдэби-лигэр техническэй өттү-нэ эпипиттир, тупсарай көстүүлээх тутуулары ыттарары аахпыта. Ор-дук улахан болломтону социальнай суолталаах тутууларга уураа.

Данил Михайлович Си-лантьев суруйарынан Илья Егорович «Якут-строй» треска тыа сир-гэр тутуу управляюща-абынан аанатта да 2 №-дээх ТМУ иһинэн үлэ-лиир тутуу учаастакта-рын аан бастаан Өлүө-хүмбэ, Намга, Майба, Уус-Майба, Тааттага (Ытык Күөлгэ) тэрийтэ-лээбитэ. Онон бастаан туран олоор дьэлиэри, оскуолалары, балыыһа-лары у.д.а. тутуулары ыттарбыта. Илья Его-рович аан бастааһын Саха АССР-га тыа сир-гэр тутууну бэлэрэттинэй иһаманан ытытын инни-тера этэ диин суруйар. Кини бу ааттаммыт оройуоннарга бэлэрэттинэй тутууну ытар учаастак-тары тэрийиһэ бэйэти-нэн элбэхтик сылдьара уонна былааннарын, до-кумуоннарын оҥоһууту-гар үксүгэр быһааччы кыттарга, элбэх сүбэни биэрэрэ диин биригэ үлэ-лэбит табаарыстара ах-таллар эбит.

Ол курдук, Нам селотугар аан бастаах тутуу бэлэрэттинэй учаастага 1953 сыллаахха тэрилли-бит. Онон Илья Егорович Винокуров бэйэтинэн таһан оройуон оччотоо-гу салааттын кытта сү-бэлэһин, урут Аба дой-дуну көмүскүүр сэрин бүтэһик сылларыгар Нам райсоветын солбуйааччы председателинэн үлэли-и сылдьыт Павлов Ин-нокентий Константино-вичи начальнигынан аанаттаа. Прорабынан